

۱۴۰۵ق؛ نشوة الطرب فی تاریخ جاهلیة العرب: ابن سعید الاندلسی (م. ۶۸۵ق.)، به کوشش نصرت عبدالرحمن، عمان، الاردن، مكتبة الافق، ۱۹۸۲م؛ نهاية الارب: احمد بن عبدالوهاب النویری (م. ۷۳۳ق.)، قاهره، دار الکتب والوثائق، ۱۴۲۳ق.

محمد سعید نجاتی

حارث جرهمی ← حارث بن مضاض

حارثة بن سراقه: از انصار و شهدای بدر

حارثة (حارث) بن سراقه بن حارث بن عدی انصاری، از تیره بنی‌نجرار قبیلہ خزرج است.^۱ مادرش ام حارثة ربیع، دختر نضر بن ضمضم، عمه انس بن مالک نیز به همان تیره نسب می‌برد.^۲ از زندگی او، پیش از هجرت رسول خدا ﷺ به مدینه، اطلاعی در دست نیست. آن حضرت، در جریان پیمان برادری میان او و سائب بن عثمان بن مظعون جُمحی قرشی یا مَهجع پیمان برادری بست.^۳

حارثه در غزوه بدر، شرکت داشت و بنا بر

قولی، با تیر حبان بن عرقه^۴ که به گلوی وی اصابت کرد، به شهادت رسید.^۵ پس از رسیدن خبر شهادت حارثه، مادرش که بسیار بی‌تابی می‌کرد، خطاب به رسول خدا ﷺ گفت: «شما از محبت من به حارثه آگاهی! اگر بدانم فرزندم در بهشت جای دارد، صبر و شکیبایی خواهم کرد» و پیامبر ﷺ در جواب او، با اشاره به وجود بهشت‌های بسیار، حارثه را در برترین آن‌ها و به عبارتی جای او را در فردوس برین دانست.^۶

در خبر دیگری حارثه، حین تماشای نبرد بدر یا هنگام آشامیدن از آب حوض یا هنگام بیرون آمدن برای آگاهی از وضعیت دشمن، با اصابت تیری به شهادت رسید.^۷ برخی شهادت حارثه را در غزوه احد دانسته‌اند.^۸

به نقل برخی منابع، حارثه از همسرش شقیقه، دختر مالک بن قیس، دو فرزند به نام‌های عبدالله و ام عبید داشت.^۹ این درحالی است که برخی این دو را برادر و خواهر حارثه

۴. المغازی، ج ۱، ص ۶۵، ۱۴۶؛ تاریخ خلیفه، ص ۲۲؛ عیون الاثر، ج ۱، ص ۲۹۹.

۵. الاستیعاب، ج ۱، ص ۳۰۷؛ اسد الغابه، ج ۱، ص ۴۲۵.

۶. الطبقات، ج ۳، ص ۳۸۸؛ البدایة و النهایه، ج ۳، ص ۲۷۴؛ بحار الانوار، ج ۱۹، ص ۳۴۰-۳۴۱.

۷. الاستیعاب، ج ۱، ص ۳۰۸؛ اسد الغابه، ج ۱، ص ۴۲۵.

۸. التحفة اللطیفة، ج ۱، ص ۲۵۳.

۹. الطبقات، ج ۸، ص ۳۰۷؛ الاصابه، ج ۸، ص ۲۰۳.

۱. تاریخ خلیفه، ص ۱۵۴؛ الاصابه، ج ۱، ص ۶۷۰؛ الانساب، ج ۹، ص ۲۵۳.

۲. الطبقات، ج ۳، ص ۳۸۷؛ الاستیعاب، ج ۱، ص ۳۰۷؛ اسد الغابه، ج ۱، ص ۴۲۵.

۳. الطبقات، ج ۳، ص ۳۸۷؛ المنتظم، ج ۳، ص ۷۶.

التراث العربی و مؤسسة الوفاء، ۱۴۰۳ق؛ البداية و النهاية فی التاريخ: اسماعیل بن عمر بن کثیر (۷۰۰-۷۷۴ق.)، بیروت، مکتبة المعارف، ۱۴۱۱ق؛ تاریخ خلیفة بن خیاط: خلیفة بن خیاط (م. ۲۴۰ق.)، به تحقیق مصطفی نجیب فواز و حکمت کشلی فواز، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۴۱۵ق؛ التحفة اللطیفة فی تاریخ المدینة الشریفه: شمس الدین محمد بن عبدالرحمن السخاوی (م. ۹۰۲ق.)، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۴۱۴ق؛ الطبقات الکبری: محمد بن سعد (م. ۲۳۰ق.)، به کوشش محمد عبدالقادر عطا، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۴۱۰ق؛ عیون الاثر فی فنون المغازی و الشمائل و السیر (السیرة النبویه): فتح الدین محمد بن سید الناس (م. ۷۳۴ق.)، به کوشش ابراهیم محمد رمضان، بیروت، دار القلم، ۱۴۱۴ق؛ المغازی: محمد بن عمر الواقدی (م. ۲۰۷ق.)، به کوشش مارسدن جونز، بیروت، مؤسسة الاعلمی، ۱۴۰۹ق؛ المنتظم فی تاریخ الملوک و الامم: عبدالرحمن بن علی ابن الجوزی (م. ۵۹۷ق.)، به کوشش محمد عبدالقادر عطا و مصطفی عبدالقادر عطا و نعیم زرزور، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۴۱۲ق.

سید محمود سامانی

حارثة بن عمرو: از انصار و شهدای احد

حارثة بن عمرو از تیره بنی ساعده، از قبيله خزرج است.^۳ از زندگی وی، تا سال سوم هجرت، اطلاعی در دسترس نیست. برخی

و خود وی را بی نسل دانسته‌اند.^۱ در برخی منابع صحابه نگاری، مدخل دیگری با عنوان حارث بن سراقه اختصاص داده شده و تقریباً همان اطلاعات درباره حارثة بن سراقه آورده شده است. به گمان قوی، هر دو ضبط‌هایی از یک نام بوده و در استنساخ‌ها تغییر یافته است؛ چنان‌که ابن حجر، ضمن درست دانستن حارثة، احتمال داده است که او برادری به نام حارث داشته است.^۲ البته این استظهار، با همسانی اطلاعات دو نفر، ناسازگار است.

منابع

الاستیعاب فی معرفة الاصحاب: یوسف بن عبدالله بن عبدالبر (۳۶۸-۴۶۳ق.)، تحقیق علی محمد البجاوی، بیروت، دار الجیل، ۱۴۱۲ق؛ اسد الغابه فی معرفة الصحابه: علی بن محمد بن الانیس (۵۵۵-۶۳۰ق.)، بیروت، دار الفکر، ۱۴۰۹ق؛ الاصابة فی تمییز الصحابه: ابن حجر العسقلانی (۷۷۳-۸۵۲ق.)، به کوشش علی محمد معوض و عادل احمد عبدال موجود، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۴۱۵ق؛ الانساب: عبدالکریم السمعانی (م. ۵۶۲ق.)، به کوشش عبدالرحمن، حیدرآباد، دائره المعارف العثمانیه، ۱۳۸۲ق؛ بحار الانوار الجامعة لدرر اخبار الائمة الاطهار: محمد باقر المجلسی (۱۰۳۷-۱۱۱۰ق.)، تصحیح محمدباقر بهبودی و سید ابراهیم میانجی و سید محمد مهدی موسوی خرسان، بیروت، دار احیاء

۱. الطبقات، ج ۴، ص ۴۲۹.

۲. الاصابة، ج ۱، ص ۶۷۰.

۳. الاستیعاب، ج ۱، ص ۳۰۹.